HOLLANDSCH ZUID-AFRIKA.

ADRES VOOR REDACTIE: AMSTERDAM, KEIZERSGR. 389. (TEN KANTORE DER NEDERLANDSCH Zᴰ.-AFRIKAANSCHE VEREENIGING

ADRES VOOR ALLES, WAT DE ADMINISTRATIE BETREFT: P. VERGERS, VAN WOUSTRAAT 10, AMSTERDAM.

OFFICIËELE MEDEDEELINGEN
VAN HET BUREAU VAN DE NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De Redactie van het Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel wat het geïllustreerd gedeelte, als wat het bijvoegsel voor algemeen nieuws betreft) wordt bezorgd onder toezicht van het *Bureau* van de *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.* De verantwoordelijkheid voor den inhoud van geteekende stukken berust uitsluitend bij de schrijvers daarvan.

Het doel der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

De *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* stelt zich ten doel (zie Art. 1 der *Statuten*):

Binnen de perken, door de internationale rechtsverhoudingen aangewezen, door alle wettige middelen al datgene te doen, wat strekken kan om:

1°. de banden met onze stamgenooten in Zuid-Afrika nauwer toe te halen en, in overleg met hen, aldaar hulpbronnen voor landbouw, nijverheid, handel en andere stoffelijke belangen te openen en te ontwikkelen of de opening en ontwikkeling daarvan te bevorderen;

2°. de publieke opinie zoo ten onzent als in het buitenland over de toestanden in Zuid-Afrika voor te lichten.

Elk streven om bij wijze van propaganda op de zedelijke of godsdienstige gesteldheid der bevolking dezerzijds invloed uit te oefenen, blijft daarbij uitgesloten.

Leden en Donateurs.

Leden der Vereeniging zijn zij, die met het hierboven (volgens Art. 1 der *Statuten*) omschreven doel instemmen en eene jaarlijksche bijdrage betalen van tenminste *Drie Gulden.* Het boekjaar der Vereeniging loopt van 1 Januari tot 31 December (zie Art. 5 der *Statuten*).

Het staat aan de afdeelingen vrij, *begunstigers* aan te nemen, die eene geringere jaarlijksche bijdrage dan 3 gulden, doch ten minste 1 gulden betalen (zie Art. 5 der *Statuten*).

De algemeene vergadering heeft, op voordracht van het bestuur, de bevoegdheid, *eereleden* te benoemen, die dezelfde rechten hebben als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Donateurs zijn zij, die minstens 100 gulden in eens in de kas der Vereeniging storten; ook deze hebben gelijke rechten als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Aan de *Leden* der *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* wordt, krachtens hun lidmaatschap en zonder vergoeding van eenigerlei aan de uitgave verbonden kosten, dit Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel het Geïllustreerde als het Algemeene gedeelte) geregeld toegezonden.

BELANGRIJKE ADRESSEN.

KENNISGEVING.

De Kantoren van de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging, — Vereeniging „Zuid-Afrikaansche Voorschotkas", — Fonds ten Behoeve van het Hollandsch Onderwijs in Zuid-Afrika, — Vereeniging „Herman-Coster-Fonds", zijn verplaatst van Damrak 95, Amsterdam, naar Keizersgracht 389 (Gebouw van de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika), Amsterdam.

Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

Secretaris van het Hoofdbestuur: Dr. N. Mansvelt. Keizersgracht 389, Amsterdam.

Afdeelings-Secretarissen:

Amsterdam:	Ed. Karsen, Stadhouderskade 107.
Apeldoorn:	Mej. Z. Prak.
Arnhem:	Jacs van Hoorn Hzn., Oude Stationstraat 1.
Delft:	Dr. F. H. J. Grundlehner.
Deventer:	C. A. Goldenberg, Noordenbergsingel 2.
Dordrecht:	M. van Zanten, Vrieseplein 97.
Enschedé:	L. ten Cate Wzn.
's-Gravenhage:	Mr. A. Ferf, Koninginnegracht 80.
Groningen:	Dr. J. Bergsma.
Haarlem:	J. Floor Jr., Eindenhoutstraat 17.
Leiden:	Mr. A. v. d. Elst, Morschsingel.
Nijmegen:	E. H. Gerretsen.
Rotterdam:	P. C. van Traa, Achterklooster 35.
Schiedam:	J. Lechner C.Szn.
Utrecht:	Mr. C. de Wilde Jr., Frans Halsstraat 21.
Zwolle:	J. H. Faber.

Ned. Z.-A. Jongelieden Vereeniging, Amsterdam.

Secretaris: A. N. Molijn, 1ste Weteringdwarsstraat 64.

Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten.

Secretaris: Prof. Dr. Joh. W. Pont, Willemslaan 28, Bussum.

Fonds ten Behoeve van het Hollandsch Onderwijs in Zuid-Afrika.

Secretaris: Dr. N. Mansvelt, Keizersgracht 389, A'dam.

Herman Coster-Fonds.

Secretaris: Dr. N. Mansvelt, Keizersgracht 389, A'dam.

Zuid-Afrikaansche Voorschotkas.

Secretaris: Dr. N. Mansvelt, Keizersgracht 389, A'dam.
Vertegenwoordiger voor Transvaal, Oranje-Vrijstaat en Natal: A. D. R. Bisschop, Postbus 113, Pretoria.
Correspondent te Johannesburg: E. J. van Gorkom, Postbus 636, Johannesburg.
Vertegenwoordiger voor de Kaapprovincie: H. J. Louw, te Stellenbosch; voor Kaapstad: S. J. van Beest van Andel, Langstraat 79a, Kaapstad.

Zuid-Afrikaansche Studenten-Vereeniging.

Secretaris: P. S. Pretorius, Nassaukade 369, A'dam.

VERKORTE NOTULEN van de Vergadering van het Hoofdbestuur der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging op Zaterdag, 5 Juli 1913, te 1.30 n.m., ten kantore van de Vereeniging „Zuid-Afrikaansche Voorschotkas", Keizersgracht 389, Amsterdam.

Aanwezig de heeren: Pont (Voorz.), De Louter, Verkouteren, Kiewiet de Jonge, Beelaerts van Blokland, Van Everdingen, Bell, Emous, Van Reesema, Muller, en Mansvelt.

Afwezig met Kennisgeving de heeren: Middelberg, Brüchner, Knobel en Kakebeeke.

De Vergadering verneemt met genoegen, dat de heeren Knobel en Kakebeeke volgaarne *de benoeming tot Lid van het Hoofdbestuur* door de Algemeene Vergadering hebben aanvaard.

De *Notulen* der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter legt, namens den Secretaris van het Studiefonds voor Zuid-Afrikaansche Studenten, een berekening over, waaruit blijkt, dat *de reeds toegekende beurzen ruimschoots gedekt zijn door de aanwezige middelen.* De heer Beelaerts verklaart daarmede zijn bezwaar opgeheven en de Vergadering neemt er genoegen mede.

Besloten wordt, dat voortaan voor de goede administratie de *gelden, door de Afdeelings-besturen aan het Studiefonds geschonken,* toch aan den Algemeenen Penningmeester verantwoord zullen moeten worden.

Voorts worden *drie nieuwe beurzen of gedeeltelijke beurzen toegestaan,* terwijl één aanzoek naar het Bestuur van het Schoolfonds zal verwezen worden.

Aan de *Boeken commissie* van het Alg. Ned. Verb. wordt voor 't jaar 1913 een subsidie van *f* 240.— toegekend.

Omtrent het door het Afdeelings-bestuur Zwolle gesteunde voorstel tot het doen eener *Kunstreis door Zuid-Afrika* zal eerst het advies van bevoegde lichamen en personen in Zuid-Afrika worden ingewonnen.

De *Vertegenwoordiger in Zuid-Afrika* zal nader met de inzichten van het Hoofdbestuur met betrekking tot zijn opdracht in kennis worden gesteld.

Ten behoeve van de *Wed. C. te H.* is door derden een bedrag ter ondersteuning toegezegd, met de uitkeering waarvan een der leden van het Hoofdbestuur zich zal belasten.

Aan de opdracht van de Algemeene Vergadering betreffende het *Lectoraat in de Zuid-Afrikaansche Geschiedenis* aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam is gevolg gegeven. De Vergadering besluit, de gedane toezegging betreffende een geldelijke toelage gestand te doen, doch kan niet verder gaan.

In verband met het in 1914 verwachte *bezoek van 50 Z.-A. boeren in Engeland* zijn reeds door het Bureau voorloopige stappen gedaan en zal verder met bevoegde lichamen overleg gepleegd worden om, zoo mogelijk, dat bezoek ook tot Nederland uitgestrekt te krijgen.

Ten behoeve van het *dochtertje van wijlen den heer C. G. de Jonge* wordt opnieuw een toelage toegestaan.

Met leedwezen neemt de Vergadering kennis van het *overlijden der echtgenoote* van ons vroeger mede-bestuurslid, Dr. H. S. Lingbeek.

Met belangstelling wordt kennis genomen van het bericht van Curatoren der *Technische Hoogeschool* dat eerlang een *Kon. Besluit* mag verwacht worden, waarbij het diploma van het *University Senior* Examen der Kaapsche Universiteit met het Toelatings-examen tot die Hoogeschool zal worden gelijk gesteld.

Van het *laatste nummer van het Maandblad* zijn 200 extra-exemplaren voor de propaganda gedrukt en verspreid en van den *Z.-A. Historischen Platen-Atlas* en van *De Heer's Neerland's Zangboek* zijn een aantal exx. naar Zuid-Afrika gezonden.

De heer Van Reesema zal voor de e.v. vergadering een schriftelijk voorstel gereed maken met betrekking tot het *tentoonstellen van Zuid-Afrikaansche produkten.*

De Vergadering neemt met groote belangstelling kennis van het bericht van de Kon. Comm. v. d. Ned. Z.-A. Handel betreffende den *toenemenden uitvoer naar Zuid-Afrika* en de belangrijke uitbreiding van de Monsterkamer van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg.

De e.v. vergadering zal plaats hebben op Zaterdag, 6 September e.k.

De Secretaris:
Dr. N. Mansvelt.

DE STAKING AAN DEN WITWATERSRAND.

De oude Ovidius wist het wel, toen hij zijn verzen smeedde over de *auri sacra fames,* den onheiligen gouddorst, die oorzaak was van zoo heel veel roekeloosheid en kwaad. En de geschiedschrijver Diodoros Siculus weet gruwelijke staaltjes op te halen van het bestaan der slaven, die in zijn tijd de goudmijnen van Libye moesten bewerken.

„Goud is een wonderlijk ding". Sedert Ovidius en Diodoros, sedert de gruweldaden der Spaansche conquistadores in Centraal en Zuid-Amerika, is het winnen van dit edel metaal steeds gepaard gegaan met onmenschelijke wreedheid.

Het is te wijten aan het karakter van goud als koopwaar (— de prijs waarvan door de eigenaars niet naar willekeur kan worden verhoogd, zooals dit tot op zekere hoogte mogelijk is voor andere koopwaren), dat aan het winnen daarvan steeds zoo weinig mogelijk kosten worden besteed. Getracht wordt door de eigenaars der mijnen tegen zoo laag mogelijk loon, zoo lang mogelijken arbeidstijd en zoo gering mogelijk gebruik van dure machines, het goud naar de oppervlakte der aarde te brengen. Terwijl in elk bedrijf getracht wordt, de arbeidsonkosten zoo laag te houden als met een goeden en geregelden gang van zaken vereenigbaar is, is dit streven in een onderneming, die het winnen van het goud bedoelt, veel sterker, omdat elke stuiver, die op de arbeidsonkosten kan worden bespaard, onmiddellijk verandert in een stuiver winst. Op alle manieren wordt dus getracht, de mijnen zoo intensief als maar kan te bewerken, evenwel met de meest mogelijke besparing in 't gebruik van de doode arbeidskrachten. Gebeurde dit in de oudheid en kort na de ontdekking van Amerika, waar de eigenaars stonden tegenover slaven of pas-onderworpen, geheel rechtelooze volken, of, zoools thans in Siberië, tegenover dwangarbeiders, op de meest ruwe manier, brutaal, dikwijls dierlijk wreed, in landen als Zuid-Afrika dient de roofbouw ten aanzien van de menschen minder openlijk te geschieden, willen de mijn-eigenaars niet het gevaar loopen, dat de publieke opinie, handelend door de centrale regeering, aan hun praktijken perk en paal stelt.

Hoe zeer de Transvaalsche mijn-eigenaars er in geslaagd zijn, het karakter van hun bedrijf voor de wereld te verbergen, getuigt de plotselinge uitbarsting, waarvan de Witwatersrand in de eerste week van deze maand het tooneel was. Dat er ergerlijke misstanden bestonden: dat de blanke mijnwerkers onderworpen waren aan een stelsel van chicanes; gedwongen werden om, met gevaar voor lijf en leven, ambtelijk of bij de wet vastgestelde maatregelen tot bescherming van veiligheid en gezondheid te overtreden; voortdurend werden gekort in hun loonen; van eenige zekerheid van bestaan geheel waren verstoken, ... dat, in het kort, er toestanden heerschten welke elders, bij een ontwikkeld organisatie-leven onder de arbeiders en contrôle van de publieke opinie onmogelijk zouden zijn, wisten alleen zij, die den tijd hadden, naar de klachten van de arbeiders en hun vertegenwoordigers te luisteren. Het groote publiek wist het niet. De Regeering wist het niet, of onderschatte de beteekenis der feiten, welke te harer kennis werden gebracht, in beslag als zij werd genomen door het uitdenken van allerlei parlementair-politieke combinaties en slimme zetten om een bedreigde positie te handhaven.

Een geweldige uitbarsting was ook hier weer noodig om aandacht te vestigen op ergerlijke misstanden, die als een normale toestand door bijna ieder werden aanvaard.

* * *

Uit de telegrammen in onze dagbladen kent men de feiten: Een staking van geringe beteekenis, uitgebroken onder de blanke mijnwerkers van de Kleinfontein-goudmijn bij Johannesburg, heeft zich ontwikkeld in zeer weinige weken tot een arbeidersoproer, zoolals Zuid-Afrika nog nooit heeft gezien en waarvan de wedergade alleen kan worden gevonden in de hedendaagsche arbeiders-oproeren in de groote industrie-centra van Noord-Amerika en, in het verleden, de steenkool-districten van Frankrijk en vooral België. De telegrammen spreken van anarchie, van een vernietigings-furie der menigte, welke in den aanvang door het Transvaalsche garnizoen, als een geweldige, plotseling uitbrekende boschbrand, slechts binnen niet al te nauw getrokken grenzen kon worden gehouden. Bloedige gevechten hebben plaats gevonden. Statige gebouwen zijn in brand gestoken. Een tijd lang was de menigte meester van het spoorweg-verkeer, zelfs van de electrische centrale, die de beweegkracht voor de mijnen en de verlichting voor de stad bezorgt.

Voor zoover de talrijke telegrammen gelegenheid geven om het karakter der oproerige beweging te doen kennen, is de politiek daaraan geheel vreemd. De geweldige uitbarsting heeft zich niet tegen de Regeering, doch in de eerste plaats tegen de mijn-eigenaars en hun meest gehate vrienden gewend. Mijnwerken, spoorwegen, het electrische-krachtstation, het gebouw van het orgaan der mijneigenaars, de *Star*, de kolossale kantoorgebouwen der firma Wernher, Beit & Co., zijn de objecten, waartegen de toorn der blanke mijnwerkers *en hun vrouwen* zich richtte.

Het optreden der mijnwerkers-vrouwen geeft het stempel aan de beweging: een woeste uiting van wrok, een plotseling oplaaien van algemeene, diep ingekankerde ontevredenheid tegen de mijn-eigenaars en hun verdedigers.

Kwam deze beweging onverwacht? Voor de Zuid-Afrikaansche Regeering misschien; voor hen, die het karakter der goudmijnindustrie kennen, een karakter van roofbouw ten aanzien van grond en arbeiders, zeker niet.

De uitbarsting veroordeelt de mijn-eigenaars, die, als om bewijs te leveren van hun karakter, de staking aan de Kleinfonteinmijn niet hebben weten te localiseeren, doch, integendeel, door hun weigering om met het bestuur van den mijnwerkersbond te confereeren over de oplossing van een alledaagsch geschil over loon en arbeidsduur, hebben aangestuurd op een algemeen verzet; ze veroordeelt ook de Botha-Regeering, die het niet heeft verstaan, de teekenen der tijden te lezen en, trachtend de goudmijn-industrie te bevorderen, steeds bereid werd gevonden, naar de eischen der goudmijn-eigenaars te luisteren, doch weinig of geen aandacht heeft besteed aan de lang bekende, uit-den-treuren door de werklieden en hun vertegenwoordigers geuite grieven.

Eerst Gen. Smuts, later Minister Malan, hebben zeer weinig gedaan, om in dezen aan de arbeiders den weg te wijzen, hoe zij zich tegen den roofbouw der mijn-eigenaars konden beschermen.

Terwijl de mijn-eigenaars — ook al om te ontkomen aan de gevolgen van een vrij algemeene overkapitaliseering der mijnondernemingen, die het uitbetalen van dividenden voor de minder rijke eigendommen haast onmogelijk maakt, met het gevolg, dat het vertrouwen in de industrie zeer ernstig is geschokt — al hun best deden om steeds intensiever hun arbeiders, blank en zwart, te doen werken, loonen te verlagen, arbeidsduur te verlengen, directe uitgaven voor arbeidsparende machinerie te vermijden, maatregelen voor het behoud der gezondheid en voor de veiligheid der arbeiders te verwaarloozen, en door hun macht van monopolisten elken drang naar verbetering te verstikken, heeft de Regeering weinig, en dit weinige nog met een half hart gedaan om de mijneigenaars te dwingen tot het bewandelen van een beteren, voor hen zeker minder voordeeligen, maar voor de industrie, dus voor de geheele Zuid-Afrikaansche samenleving noodzakelijken weg.

Toen de eerste verkiezingen voor den Unie-Volksraad een niet gering, voor een nieuw, optimistisch land als Zuid-Afrika verbazingwekkend getal arbeiders-afgevaardigden in het Parlement brachten, is aan dit feit en de beteekenis daarvan niet de minste aandacht besteed.

Toen een niet onbelangrijk getal na-verkiezingen telkens weer een overwinning van arbeiders-candidaten bracht, werd gejuicht over de verzwakking der Unionistische (d.i. mijneigenaars-)partij, doch dieper dan de parlementaire oppervlakte van het geval werd niet gezien. Op de algemeene ontevredenheid, die de arbeiders, grootendeels anti-Afrikaansch, anti nationaal, dus jingoïstisch van karakter en denkend, tot rebellie tegenover de leiders der jingo-partij voerde, werd niet, althans niet voldoende, de aandacht gevestigd.

Wanneer in den Volksraad de arbeiders-afgevaardigden een, overeenkomstig hun aantal ongeëvenredigd deel van den tijd in beslag namen en telkens weer van elke gelegenheid gebruik maakten om de grieven van hun kiezers op het tapijt te brengen, soms een dreigende houding aannamen, zelfs parlementaire lastposten werden — een uiterst scherp teeken, waar het geldt menschen, die, meer dan alle andere klassen van arbeiders, er steeds op uit zijn, om toch geen enkel voorschrift der Engelsche burgerlijke en parlementaire etiquette te verwaarloozen — werden zij door de groote pers, niet alleen de jingoïstische, maar ook de regeeringsgezinde, zooals de *South African News*, bespot, en de houding van Gen. Hertzog, die, als denkend en nog niet verpolitiekt man, aandacht voor de arbeiders-afgevaardigden en hun voorstellen vroeg, werd afgekeurd en uitgelegd als verraad aan de Regeering, die, door haar niets-doen, de arbeiderspartij inplaats van vriendschappelijk gezind, zooals zij in den aanvang van het eerste parlementaire tijdperk was, veranderd heeft in een oppositie-partij, terwijl de eigenlijke oppositie steeds meer van vertrouwen in de Regeering blijk gaf.

De Botha-regeering gaat dus in de beschreven crisis niet vrij uit. Opnieuw is weer haar positie geschokt. De Afrikaansche nationalisten heeft zij van zich vervreemd, door haar alleen op de Engelsche eigengerechtigdheid gerichte conciliatie-politiek. De Engelsche arbeiders in de groote steden heeft zij van zich vervreemd door haar meegaande houding ten aanzien der haast almachtige mijn-eigenaars.

* * *

Nu het oproer der blanke mijnwerkers is onderdrukt, zal natuurlijk van verschillende zijden worden getracht, uit het gebeurde leering te trekken.

Dan zal worden publiek gemaakt en zal nù — zooals steeds: *te laat* — worden geluisterd naar de grieven der blanke mijnwerkers, die voor de zooveelste maal zullen aantoonen, dat het goud met hun leven wordt betaald; dat zij, voor een niet abnormaal hoog loon, in ruil voor een onzeker bestaan, hun levenskansen zóó verminderen, dat als regel wordt aangenomen, dat elk arbeider zeven jaar, nadat hij in de mijn voor het eerst is afgedaald, zeker is van òf dood, of levenslange invaliditeit; dat geen voldoende voorziening bestaat voor pensioneering wegens bedrijfsongevallen, geen bescherming van gezondheid, geen goede huisvesting, enz. Sympathieën en antipathieën onder de niet in de mijnen werkende bevolking zullen van richting veranderen. De politieke verbonden zullen mede daardoor een andere basis krijgen. De partijen zullen anders zijn samengesteld. De parlementaire verhoudingen zullen anders zijn dan tot nu toe.

Hoe die ontwikkeling zich zal voltrekken, is nu nog niet met eenige zekerheid vast te stellen. Wèl is te voorspellen, dat een ministerie, dat haar karakter ontleent aan de denkwijze van mannen als Gen. Botha, Gen. Smuts, Adv. Malan en dezulken onmogelijk wordt. Misschien is te voorspellen, dat het partij-stelsel, door Gen. Botha gewenscht op voorbeeld van het verouderde Engelsche parlementaire stelsel, volgens welke er officiëel maar twee partijen bestaan: een Regeerings-partij en een oppositie, in Zuid-Afrika heeft afgedaan. Sedert het optreden van de Arbeiders-partij en van de Hertzog-fractie *was* het eigenlijk reeds dood. In ieder geval zal in een nieuwen Volksraad de partijgroepeering een geheel ander karakter dragen dan thans. In ieder geval kan worden vastgesteld, dat het Botha-ministerie, dat reeds tot onmacht was veroordeeld door de crisis in de Afrikaansche partij, nu als politiek ministerie geheel onmogelijk is geworden, — omdat het, niet zorgend toen het nog tijd was, den vrede heeft moeten handhaven door een honderdtal inwoners van Johannesburg te laten doodschieten of verminken.

Het zal nog eenigen tijd de administratie van het land kunnen voeren. Het heeft zelfs nu een zeer belangrijke taak: het moet voorkomen, dat het oproer der blanke arbeiders overslaat op de duizenden van kaffer-arbeiders aan den Rand, een taak waarbij het gesteund zal worden door alle blanken, zond onderscheid.

Maar behoort het oproer weer eenmaal tot de geschied en is de vrees voor een oproerige beweging onder de

tot zwijgen gebracht, dan komt de afrekening met het Botha-cabinet zeker.

En dan zal worden bewezen, wat wij reeds zoo dikwijls hebben aangetoond als een onvermijdelijk gevolg van de opportunistische Botha-politiek: het steeds sterker leunen op de vertegenwoordigers der mijn-eigenaren, (tot schade van de belangen der Afrikaners en van de uitlandsche arbeiders, hetgeen eerst heeft geleid tot de rebellie van een groot aantal Afrikaners, en nu tot het geweldige oproer der mijn-arbeiders) ontwortelt het Cabinet.

En met het Botha-ministerie verdwijnt ook de bevoorrechte positie van de mijn-eigenaren in de politiek van het land, dat op *hun* drijven mede door de Engelsche mijnwerkers als Engelsch grondgebied werd opgeëischt, dat op *hun* drijven, mede door die arbeiders, werd platgebrand en verwoest, en dat eindelijk, mede door de werklieden, die thans hun vuisten hebben opgeheven tegen de burchten van den magnatenhoogmoed: de kantoren van Wernher, Beit & Co., en van de *Star*, kans krijgt om te worden bestuurd in overeenstemming met de inzichten der *meerderheid* van de Hollandsch- en de Engelsch-sprekende bevolking.

Lichtbeelden.

In de op 31 Mei j.l. gehouden Algemeene Vergadering van de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging werd, bij de bespreking van het Jaarverslag, door Dr. Blink de wijze, waarop het Hoofdbestuur van de Vereeniging zich gekweten had van de taak, het materiaal voor de vertooningen van Lichtbeelden over Zuid-Afrika bijeen te brengen, aan een nog al scherpe critiek onderworpen. De voor dit doel door de Lichtbeelden-Vereeniging bezorgde lantaarnplaten werden afgekeurd, omdat zij èn te oud waren èn geen denkbeeld gaven van de moderne ontwikkeling van Zuid Afrika. Het Hoofdbestuur heeft getracht, de keuze der platen te verdedigen, en ontkend werd, dat de platen oud waren. Een feit is, dat deze platen door de Lichtbeelden-Vereeniging zijn gemaakt naar foto's, door de Vereeniging verschaft uit verzamelingen, in het bezit der Vereeniging en van leden der Vereeniging. Niet de levensduur der lantaarnplaten kan dus oorzaak zijn van het mislukken van enkele lichtbeelden-avonden. Als er van mislukking sprake kan zijn, (en op gezag van Dr. Blink en anderen, die klaagden, neemt ondergeteekende dit grif aan, ofschoon hij een geheel andere ondervinding heeft opgedaan van een drietal vertooningen, te Amsterdam, te Haarlem en te Leiden, waar hij de beelden heeft toegelicht), moet dit liggen in de keuze der onderwerpen.

Ondergeteekende, door de ervaring geleerd, meent te mogen constateeren, dat het hier haperde: — het Hoofdbestuur had tot taak, een serie lantaarnplaten te verschaffen, die een denkbeeld moesten geven van Zuid-Afrika. Zóó algemeen was de opdracht. En even algemeen als de opdracht was, even onmogelijk was de uitvoering ervan. Met den besten wil van de wereld is het onmogelijk, in één avond (tot nu toe was voor de lichtbeelden-vertooningen niet meer dan een deel, hoogstens de helft van een avond gereserveerd), dus met ten hoogste 50 lantaarnplaten, aan elk waarvan dus ruim één, zegge één minuut voor toelichting kan worden gegeven, aan het publiek, dat in meerderheid niets, maar dan ook niets van Zuid-Afrika weet, een algemeen denkbeeld te geven van dit *werelddeel*, d.w.z. van Zuid Afrika's natuurschoon, stedenbouw, bedrijven, enz. van zijn bergen, dalen, dieren, planten, cultuur-gewassen; zijn handel en zijn industrie, zijn havens, spoorwegen, andere middelen van vervoer, bruggen enz.; zijn blanke bewoners en zijn kaffers, hun leven hun gewoonten, hun woningen; de monumenten van oud-Hollandsche energie en kunst, van modernen ondernemingslust enz. enz., — gezwegen nog van zijn geschiedenis!

Dr. Blink, de schrijver van zoo menig werk en opstel over oeconomische geografie, heeft in de reeks van lantaarnplaten er weinig of geen gevonden, die het Zuid-Afrikaansche leven van uit het hem meest interessante standpunt belichten. Ware Dr. Kerbert, de Directeur van de Amsterdamsche, in den volksmond „Artis" genoemde, instelling op de vergadering aanwezig geweest, hij zou recht gehad hebben tot critiek, omdat van Zuid Afrika's fauna niets was vertoond. En een ethnograaf, en een historicus, en een landbouwer, en zooveel anderen zouden geklaagd kunnen hebben en in een verscheidenheid van beelden, Afrika's natuurschoon in herinnering brengend, geen bevrediging hebben gevonden. De tourist zou veel meer en nog meer verscheidenheid in dezen hebben gewenscht.

Al de wenschen van alle belangstellenden met 50 plaatjes te bevredigen, en er dan nog over houden om eenige mannen van beteekenis en eenige treffende geschiedkundige feiten op het witte doek te brengen, — dat kon ook het Hoofdbestuur van de Vereeniging niet. Dat kon ze niet in 't afgeloopen jaar, dat zal ze niet kunnen in de toekomst, ook al wordt de vervaardiging der platen geheel in eigen beheer genomen en al wordt het aantal platen met honderd, of nog eenige honderden uitgebreid. Want steeds zal men, hoe groot het getal ook is, daaruit een keuze van hoogstens vijftig platen moeten doen.

En met 50 lantaarnplaten kan men niet meer doen dan een enkel gebied, of zelfs maar een deel van zulk gebied van het Zuid-Afrikaansche leven en werken belichten.

Zal dus worden voortgegaan met de organisatie van lichtbeelden-avonden, dan zal het Hoofdbestuur moeten kiezen of deelen:

òf voortgaan op de manier van het afgeloopen jaar, en niemand bevredigen, die bepaalde gebieden van het Zuid-Afrikaansche leven wenscht te leeren kennen; — 't goede is hier onmogelijk, — 't mogelijke niet goed; — òf optreden met verschillende series van platen, elk geschikt voor een bepaalde groep van personen, gewijd aan handel, industrie, natuurschoon, geschiedenis, dieren- en plantenwereld, volksbeschrijving enz.

Als dit laatste moet gebeuren, dan zal de Vereeniging bij het organiseeren van de lichtbeelden-vertooningen een geheel anderen weg moeten inslaan en samenwerking moeten zoeken met lichamen, welker belangstelling en arbeid gericht is op de verbreiding van kennis op een der hier genoemde of nog andere gebieden.

J. V.

Voor het doctoraal examen in de scheikunde te Leiden is geslaagd de heer D. F. du Toit.

Op het oogenblik vertoeft te 's Gravenhage de beeldhouwer S. J. P. Eloff, kleinzoon van Pres. Kruger, die uit Zuid-Afrika de opdracht heeft ontvangen om een ontwerp te maken voor een tweetal beelden, die te Pretoria zullen worden opgericht: één van Pres. Kruger en één van Pres. M. W. Pretorius.

Wij vernemen, dat er kans bestaat, dat aan Dr. E. C. Godée-Molsbergen, leeraar aan de Hoogere Burgerschool te Zaandam en privaat-docent in de Zuid-Afrikaansche en Koloniale Geschiedenis aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, een lectoraat in deze vakken aan de genoemde Universiteit zal worden aangeboden. Indien dit het geval mocht zijn, dan zal, naar ons is medegedeeld, Dr. Godée-Molsbergen deze benoeming aanvaarden en wordt dus deze zoo populaire kracht, wiens colleges door de Zuid-Afrikaansche studenten gaarne werden gevolgd, voor de Amsterdamsche Universiteit behouden.

PERSONALIA.

De heer L. W. Leyds, zoon van Dr. W. J. Leyds, is te Delft gepromoveerd tot mijn-ingenieur en aangesteld tot assistent van Prof. Molengraaff.

Ds. H A. Lamprecht, vroeger predikant te Johannesburg (Oost), is in Nederland aangekomen, ten einde hier zijn theologische studiën voort te zetten.

Dr. Cornelis F. Visser, zoon van den heer Christiaan Visser, van Philipstown, Kaap-provincie, is naar Zuid-Afrika teruggekeerd na volbrachte studie op 't vasteland van Europa, waar hij bevorderd werd tot doctor in de wijsbegeerte. Hij haalde te Stellenbosch aan 't Victoria-kollege zijn B.A. en na eenigen tijd Dr. Viljoen aan dat kollege terzijde te hebben gestaan, ging hij naar Holland, Weenen en Leipzig, om daar in de wijsbegeerte te studeeren.

H. C. Jorissen.

De heer H. C. Jorissen, hoofdbestuurder van den Pretoria-tak van de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika, heeft tegen het midden der vorige maand zijn 25-jarig jubileum van zijn werkzaamheden bij die instelling gevierd.

Het personeel heeft hem een blijk van hoogachting gegeven, waarop een receptie ten huize van den heer Jorissen volgde en waarbij het personeel goed vertegenwoordigd was. Ook waren daar de Nederlandsche Consul-Generaal, de Administrateur van Transvaal (Johann Rissik), Dr. Reinink, Dr. Engelenburg en nog vele anderen.

De heer Jorissen, die veel gedaan heeft in het belang van Nederland, waarvoor hij dan ook een paar jaar geleden de ridderorde van Oranje-Nassau ontving, is zoowel in Holland als in Transvaal overbekend. Zoon van den oud-rechter van Transvaal, uitstekend zakenman en steeds bereid anderen te helpen, heeft hij zich vele vrienden verworven. Als Voorzitter van den Raad van Toezicht en Advies te Pretoria voor de Vereeniging „Zuid-Afrikaansche Voorschotkas" heeft hij aan deze Vereeniging en daardoor aan de Nederlandsche belangen in Zuid-Afrika gewichtige diensten bewezen.

Dr. J. W. B. Gunning. †

Op 24 Juni is te Pretoria overleden Dr. J. W. B. Gunning, een man, wiens heengaan in breede kringen van Zuid-Afrika zal worden betreurd. Oorspronkelijk vestigde hij zich als medicus in den Vrijstaat, waar hij al spoedig een goeden naam als geneesheer had. Maar zijn oude liefde voor de natuurlijke historie dreef hem er toe, in Pretoria het begin te maken zoowel van een museum als van een dierentuin, die onder zijne geniale leiding tot machtige en voortreffelijk ingerichte instellingen opbloeiden, die nergens in geheel Zuid-Afrika hare wedergade vinden. Het Nationale Museum, thans in een nieuw en schitterend gebouw ondergebracht, waarvoor Dr. Gunning zoowel het geld (circa een millioen) wist gevoteerd te krijgen, als de tallooze voorwerpen, die er zich in bevinden, bijeenbracht, geeft een overzicht van al wat op historisch, letterkundig, commerciëel, artistiek en paedagogisch gebied in de Zuid-Afrikaansche Staten belangrijk heeten mag. De Dierentuin is een der grootste en best verzorgde van de wereld geworden en nog kort geleden schonk ook Prins Hendrik een exemplaar van een zeldzame diersoort aan den onvermoeibaren stichter, toen hij, helaas te vergeefs, in Duitschland genezing voor zijn hartlijden kwam zoeken. Met een staf van geleerden en assistenten, die gaarne onder zijn bekwame leiding de twee stichtingen, wier hoofd en ziel hij was, kwamen dienen, heeft hij het Nationale Museum en den „Zoo" tot groote ontwikkeling gebracht, en het stemt weemoedig, te moeten denken, dat deze onvermoeibare werker, pas even vijftig jaren oud, thans voor altijd van zijn arbeid is opgeroepen. Hij zal in Zuid-Afrika, door Hollanders en Engelschen gelijkelijk geëerd en gerespecteerd, niet licht vergeten worden.

Mevr. A. W. de la Rey. †

Op 20 Mei 1913 is te Schweizer Reneke ten huize van den heer L. E. L. Musmann overleden de oude moeder Adrianie Wilhelmina de la Rey (geboren van Rooyen) in den ouderdom van ruim 95 jaren. De overledene werd geboren op de plaats Grootfontein (Harrykloof), distrikt George K. P., op 12 April 1818, en huwde met wijlen den heer Adrianus Johannes Geysbertus de la Rey, op 20 Mei 1838. Zij overleed dus op den datum van, en 75 jaar na haar huwelijk. Zij is na haar huwelijk woonachtig geweest op de plaats Voorbedacht, in de Kango (destijds district George, nu district Oudtshoorn). In 1845 vertrok haar echtgenoot uit de Kaap-Kolonie en zijn oude moeder, die toen reeds blind was, kwam om zich in den Vrijstaat te vestigen. Zij hadden toen vier kinderen, n.l. Pieter, Johanna, Hester en Gert. Nabij Winburg kocht haar echtgenoot de plaats Doornspruit en vestigde zich aldaar. In 't volgend jaar werd hun zoon Adriaan geboren, en 22 October 1847, zag ook Jacobus (nu Generaal Koos de la Rey) het levenslicht. Deze stille en geruste inwoning duurde echter niet lang, want reeds in het jaar 1848 moest haar echtgenoot met de andere immigranten Sir Harry Smith te Boomplaats bevechten, en daarna vluchten, omdat hij niet onder de Engelschen wou wonen. Hij werd achtervolgd door Engelsche troepen, die echter de Modderrivier niet konden doorkomen, omdat die te vol was. Het vluchtende gezin ontkwam, op vlotten over de volle Vaal, geholpen door Korannas, naar de Transvaal. Hun plaats werd geconfiskeerd en zoo waren zij geheel geruïneerd en moesten maar rondzwerven om een bestaan te vinden.

De echtgenoot van de overledene, die den bijnaam had van Lang Adriaan, nam deel aan bijna al de Kafferoorlogen, en ook aan den Vrijheidsoorlog van 1880—1881, meestal als vrijwilliger.

In 1882 was hij een van de vrijwilligers in den kafferoorlog van David Massauw tegen Mankorani en bekleedde hij den post van vice-voorzitter van de Leden van 't Bestuur tot 1885. Gedurende al dien tijd moest hij en zijn gezin heen en weer trekken, daar er destijds maar vele onlusten waren onder de Kaffers en zij gedurig op hun hoede moesten zijn tegen overrompeling. Er waren slechts korte tusschenpoozen van rust. Zoo b.v. woonden zij 9 jaren op de plaats Welverdiend, in 't Wolmaransstad-district. Het is eerst sedert 1887, dat zij zich stil konden nederzetten op de plaats De la Reys-Kraal in de nabijheid van Schweizer-Reneke. Hier overleed de echtgenoot van de thans overledene op 6 December 1891, na een echtverbintenis van 53 jaren, nalatende een 13-tal kinderen.

Sedert September 1902 was de overledene aan huis van den heer en mevrouw L. E. L. Mussmann woonachtig, waar zij bijna elf jaren met veel liefde en zorg verpleegd werd, want gedurende de laatste jaren van haar leven was zij zwak en geheel kindsch.

De overledene heeft haar vijfde geslacht zien opgroeien; het getal harer kinderen en afstammelingen bedraagt niet minder dan 253.

16

HANDEL EN NIJVERHEID.

Leening der Unie van Zuid-Afrika.

Naar uit Pretoria geseind wordt, is de regeering der Zuid-Afrikaansche Unie voornemens, de inschrijving op de reeds vroeger door den minister van financiën aangekondigde leening, ten bedrage van £ 6 mill., op 1 Augustus open te stellen.

Bij gelegenheid van de jaarlijksche landbouwtentoonstelling te Pretoria is door de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika voor den besten tentoongestelden, uit Nederland ingevoerden stier een beker uitgeloofd, welke prijs is behaald door..... Sir George Farrar, den bekenden mijn-magnaat.

De eerste zending.

Op 15 Juli worden onder de bepalingen van het Unie postcontract, afgesloten tusschen de Regeering van de Unie van Zuid-Afrika en de directie van de Union-Castle S.S. Mij., 120 Hollandsche stamboek-runderen naar Zuid-Afrika verscheept. Daar genoemde stoomvaartlijn geen schip voor dit vervoer beschikbaar had, heeft zij voor deze gelegenheid een stoomboot van de Deutsch Ost-Afrika Linie gehuurd. Zooals onzen lezers bekend is, moet de Union Castle Mij. minstens drie maal per jaar een extra-stoomboot, die van Rotterdam direct naar Kaapstad gaat, laten vertrekken, wanneer in Nederland minstens 100 stuks vee voor verzending worden aangeboden.

Productie van looistoffen in Zuid-Afrika.

De gestadig toenemende cultuur van de acacia (black wattle), waarvan de bast gebruikt wordt voor de fabricage van looimiddelen, heeft belanghebbenden in Zuid-Afrika aanleiding gegeven om te trachten, deze fabricage in het land zelf te doen geschieden. Tot dusver werd n.l. „wattlebark" in ruwen toestand naar het buitenland uitgevoerd en wel hoofdzakelijk naar Duitschland, waar het onbewerkte artikel vrij van rechten kan worden ingevoerd, terwijl het extract zwaar belast is. Hoewel de Britsche looierijen de looistof, welke in den Zuid-Afrikaanschen bast voorkomt, op prijs stellen, importeeren zij liever het Argentijnsche quebracho-extract. Het plan om in Zuid-Afrika uit dezen bast looistof te fabriceeren is er dus geheel van afhankelijk, of het Duitsche invoerrecht op looi-extract al of niet wordt gehandhaafd.

Volgens een rapport van het boschbeheer der Unie van Zuid-Afrika hebben de acacia-aanplantingen in Natal alleen een omvang van 200.000 acres (1 acre = 0,405 H.A.). Bovendien komen in verschillende deelen van de Kaap-provincie dergelijke aanplantingen voor. De uitvoer van „wattlebark" vertegenwoordigde in 1912 een waarde van £ 283.010. Men heeft berekend, dat één acre, beplant met „black wattle"-boomen, voor ca. £ 30 per jaar aan bast en hout oplevert. Als dus alle jonge aanplantingen voldoende slagen om eene volle bastproductie op te leveren (hetgeen in 7 à 10 jaar het geval zal zijn), zouden de 200.000 acres van Natal eene jaarlijksche productiewaarde hebben van £ 6 millioen. Onder deze omstandigheden is het van groot gewicht, dat het afzetgebied der Zuid-Afrikaansche productie wordt uitgebreid. Daarom zou men er spoedig toe moeten besluiten, ter plaatse looi extract in drogen vorm te vervaardigen, zooals nu reeds geschiedt in Argentinië, welk extract meer gewild is dan het vloeibare.

De Nederl. Handel in Zuid-Afrika.

Door de Commissie voor den Ned. Zuid-Afrik. Handel is een schrijven aan de Nederlandsche Industrie en Handel gericht, waaraan wij het volgende ontleenen:

Een bijzonder feit geeft ons aanleiding, te wijzen op het afzetgebied, dat voor den Nederlandschen Handel en de Nederlandsche Industrie in Zuid-Afrika is geopend.

Toen de Monsterkamer der Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg in 1908 werd tot stand gebracht, gold het eigenlijk een nieuwe markt voor Nederland te scheppen.

Sedert zijn vijf jaren voorbij gegaan en in die jaren is met oud-Hollandsche offervaardigheid en oud-Hollandsche volharding gewerkt. En thans zien wij de uitkomst: Nederland heeft zijn uitvoer naar Zuid-Afrika in die jaren meer dan verdubbeld en gebracht van £ 368.190 in 1908 op £ 752.996 in 1912. (Eerste kwartaal 1913 £ 220.536 tegen £ 171.183 eerste kwartaal 1912). Het heeft zijn bescheiden plaats verlaten om zich als vierde onder de naar Zuid-Afrika uitvoerende landen te rangschikken.

De permanente tentoonstelling van Nederlandsche producten is dus een succes geworden: uitnemend, maar niet voldoende. Zij moet een succes blijven.

Daarom moet ze steeds uitgebreider, steeds vollediger worden.

Waar wij in dit herdenkingsjaar in ons vaderland-zelf den vreemdeling toonen, wat wij kunnen, is het plicht ook in het buitenland — juist in de brandpunten van den concurrentiestrijd — te toonen, wat het Nederland van 1913 vermag. Want in het buitenland wellicht nog meer dan hier voelt men de beteekenis van 1913.

Laten wij doen wat plicht is. Laten wij hier in Nederland zorgen, dat in de Monsterkamer te Johannesburg in September a.s. een tentoonstelling te zien zij, welke nog beter dan tot dusverre een volledig beeld geeft van het Nederlandsche kunnen op heel het gebied van nijverheid en handel.

Wij noodigen u met aandrang uit om van uw voornemen tot monsterzending vóór 1 Juli a.s. te doen blijken aan ons secretariaat te 's Gravenhage, Lange Houtstraat 36, of aan ons lid mr. H. Cosman te Amsterdam, Heerengracht 477, waarna u alle gewenschte inlichtingen zullen worden verstrekt.

Diamantnijverheid in Zuid-Afrika.

Senator Munnik heeft het rapport ingediend van de Commissie, benoemd tot het onderzoeken van de mogelijkheid tot het vestigen van diamantslijperijen in Zuid-Afrika. Het rapport bevat een aanbeveling tot vestiging van dat bedrijf daar te lande door oplegging van een uitvoerbelasting van 10 pct. op onbewerkte diamanten. Ook bevat het een aanbeveling tot het lokken van ervaren diamantslijpers uit den vreemde en stelt in het vooruitzicht, dat de vestiging van zulk een bedrijf aan de vrouwelijke en mannelijke jongelingschap het vooruitzicht op een goed bestaan opent, terwijl een krachtige poging zou moeten worden aangewend ter verkrijging van samenwerking van eigenaren van diamantmijnen, teneinde een markt in onbewerkte diamanten te verkrijgen, opdat steeds een voldoend aantal steenen beschikbaar zij voor de diamantslijperijen. Er zijn echter tevens twee minderheidsrapporten uitgebracht en wel een, onderteekend door de senatoren Sir M. Beck en F. W. Lance, die een dieper onderzoek van de financiëele zijde van de zaak wenschelijk achten. Zij zijn van oordeel, dat een aanvang gemaakt kan worden, indien de regeering een fonds

sticht tot het verleenen van premiën aan personen, die diamantslijperijen opzetten, en geven aan de hand, als proef daartoe een belasting van 2 pct. van onbewerkte diamanten te heffen. Het tweede minderheidsrapport is onderteekend door senator Marshall Campbell, die ten zeerste gekant blijkt tegen het vestigen van diamantslijperijen in Zuid-Afrika, hetzij door het heffen van een uitvoerbelasting van 10 pct., hetzij door een premiestelsel.

Het geheele vraagstuk is uiterst moeilijk, daar het een aanslag is op een bedrijf, dat voor eeuwen reeds in Europa gevestigd is en nu voornamelijk te Amsterdam en Antwerpen. In Amerika heeft men ook getracht, door beschermende wetgeving dat bedrijf daar te vestigen, met een tot nu toe zeer poover resultaat. Nu heeft Zuid-Afrika dit voor, dat het ongeveer 90 pct. van de diamanten voortbrengt, die er tegenwoordig gevonden worden. De handel in onbewerkte diamanten is mede sedert onheugelijke tijden in vaste kanalen en het verplaatsen van de diamantmarkt uit Londen naar Johannesburg zal niet gemakkelijk blijken. Ook het leger van diamantslijpers, trotsch op hun kunst, die van ouder tot ouder is overgebracht, zal maar niet zoo voetstoots gelokt kunnen worden naar Zuid-Afrika, waar het maken van wetten snel gaat, maar het wijzigen er van nog sneller. En het bedrijf zal alleen mogelijk zijn, zoo het permanent beschermd wordt door het hooge uitvoerrecht op het onbewerkte product. Eindelijk is het nog de vraag, of de koopers van diamanten zich getroosten zullen, nog hooger prijzen te betalen voor den geslepen diamant, zoodat alleen zij er onder zullen zuchten, die diamanten gebruiken voor industriëele doeleinden. Alsdan zal het doel in Zuid-Afrika niet bereikt worden n.l. de vestiging van een bedrijf en zullen de inkomsten van de Unie er alleen gebaat bij worden tot een bedrag van ongeveer een millioen pond. De Beers-diamantmijnen en de Premier-diamantmijn, de grootste producenten, zoomede het syndicaat, dat van hen de diamanten koopt, hebben echter veel invloed in het parlement, en, indien hun belangen bedreigd worden door de aanneming van dit rapport, zullen zij wel middelen weten te vinden zulks te keeren.

Bij de besprekingen van de verslagen in den Senaat stelde de heer Munnik, de voorzitter der commissie, voor, dat het meerderheidsrapport te zamen met het eerste minderheidsrapport naar de Regeering zou worden verwezen ter gunstige overweging.

In den loop zijner rede bleek het alras, dat hij op twee gedachten hinkte. Hij wilde een groote industrie vestigen door middel eener uitvoerbelasting, die dan tegelijk de schatkist zou vullen. Hij haalde hierbij het niet zeer gelukkige voorbeeld aan van huiden, die van Zuid-Afrika werden uitgevoerd en als schoenen terugkwamen. Zijn bedoeling zal het toch nimmer kunnen zijn alleen diamanten te bewerken voor binnenlandsch gebruik, want dit is gering en zal nimmer een groote industrie werk kunnen geven. Men schat het op nog geen £ 100.000 per jaar.

Tegenover de verklaring van den heer Warrington Smyth, dat het moeilijk zal zijn, eerste-klas werklieden te krijgen, stelde hij de verklaring van een ongenoemden slijper te Amsterdam, dat hij evenveel slijpers, als zij noodig hadden, zou kunnen uitbrengen.

De heer Marshall Campbell, de indiener van het tweede minderheidsverslag, herinnerde er aan, dat hij deel had uitgemaakt van de commissie op speciaal verzoek van senator Munnik, die graag een zakenman in de commissie had willen hebben. Hij wees erop, dat de commissie tot herziening van het douane-tarief in Amerika erkend had, dat de diamantbewerkings-industrie in de Vereenigde Staten mislukt was en nog slechts groote steenen sleep.

Waar hij vooral nadruk op legde was hierop, dat, wanneer de industrie eenmaal in Zuid-Afrika gevestigd was en niet floreerde met een 10 pCt.'s uitvoerbelasting, zij om meer zou vragen en hij vreesde, dat men haar dit niet zou durven weigeren.

Verder klaagde hij en de verdere tegenstanders, dat er te weinig gegevens waren. Vooral die uit Europa waren bijster mager. Alleen was er een verslag van een der ambtenaren van het kantoor van den Hoogen Commissaris voor de Unie van Z.-A. te Londen, die met den heer Polak te Amsterdam en den president der Diamantslijpers-Unie te Antwerpen sprak. De ambtenaar is echter geen deskundige en de opinies der door hem gehoorde heeren — hij sprak ook te Amsterdam met den heer Asscher — schijnt bij de meerderheid der commissie niet veel gewicht in de schaal te hebben gelegd. Zij waren geen van allen zoo optimistisch als de commissie blijkt.

Weldra bleek, dat de mede-onderteekenaars van het meerderheidsverslag van oordeel waren, dat de heer Munnik niet ver genoeg was gegaan. Men wenschte het bedrag der uitvoerbelasting weg te laten, zoodat de Regeering geheel vrij zou zijn.

Ten slotte wees de heer Malan, de Minister van Mijnwezen, erop, dat men de beide quaesties, van vermeerdering der landsinkomsten en de vestiging eener industrie, uit elkaar moest houden. Hij vond het opleggen eener uitvoerbelasting een te ruw middel om een industrie te helpen. Zuid-Afrika was voor een niet gering deel afhankelijk van zijn beide groote mijnindustrieën en het ging niet aan, die uit hun economisch evenwicht te brengen door een belasting.

Het einde was, dat de zaak naar de Regeering werd verwezen ter overweging, met weglating van het cijfer der uitvoerbelasting. Dit besluit werd genomen met 17 tegen 15 stemmen. Dat haar advies koud water zal werpen op de geestdrift der meerderheid van de commissie en haar aanhang, staat bij voorbaat reeds vast en schemert reeds duidelijk door in het door minister Malan gesprokene. Maar daarmede is de zaak nog niet van de baan. Waar het het vestigen van nationale industrieën betreft, is de Afrikaner koppig.

De Zuid-Afrikaansche Volksraad.

Het Zuid-Afrikaansche parlement is na een zittingstijd van 98 dagen uiteengegaan. Veel is tot stand gebracht, al had wellicht meer gedaan kunnen worden, wanneer het geschil tusschen generaal Hertzog en minister-president Botha den parlementairen arbeid langen tijd niet gedeeltelijk verlamd had. Toch mag met tevredenheid op de afgeloopen periode worden teruggezien, daar drie voorname ontwerpen, o.a. het immigratieontwerp, tot wet verheven werden. Ook werd de Regeering machtiging verleend voor de uitvoering van een uitgebreid programma voor den aanleg van spoorwegen, terwijl tevens verschillende gewichtige financiëele maatregelen tot stand kwamen. En hierbij komen dan nog 30 andere minder belangrijke ontwerpen op financiëel of administratief gebied, die eveneens aangenomen werden. Stilgezeten heeft het parlement dus niet. Wat de Regeering van verschillende zijden verweten wordt, is, dat zij het universiteitsontwerp niet tot wet verheven heeft. Doch hier stond zij tegenover een zeer moeilijke kwestie, en het is de vraag, of eenig ander kabinet onder de huidige omstandigheden, nu, mede door het optreden van generaal Hertzog, het nationaal bewustzijn der Hollandsche Afrikaners zoo sterk is gebleken, een dergelijken maatregel had durven doordrijven.

TAAL- EN STAMVERWANTE BELANGEN.

De Koning Edward VII Orde van Verpleegsters.

In Zuid-Afrika is onder veel geraas en met veel humbug opgericht een voor dit land met zijn zeer verspreide bevolking nuttige instelling, bovenstaanden naam dragend, en overigens in veel overeenkomend met de in Nederland zoo gunstig bekende en heilzaam werkende Groene-Kruis-vereeniging en dergelijke organisaties. Er worden nu sollicitanten gevraagd voor de betrekking van verpleegster in dit verbond. Deze sollicitanten moeten, volgens de publicaties van het Uitvoerend Bestuur, algemeene of verloskundige qualificaties bezitten, en *moeten geregistreerd zijn in Zuid-Afrika onder enige van de akten, in zwang in een der provincies van de Unie.*

Zij moeten certificaat van geboorte, van gedrag, van gezondheid en van ervaring toonen, loopende over tenminste drie jaren vóór den datum van sollicitatie.

Candidaten voor de Orde mogen niet jonger zijn dan 25 of niet ouder dan 45 jaren.

Het salaris van verpleegsters zal van £ 72 tot £ 84 per jaar zijn, benevens vrije uniform, kost en inwoning.

Alle sollicitaties of aanvragen om verdere inlichting moeten gericht worden aan de Secretaresse, Koning Edward's Verpleegsters, Gouverneur's woning, Kaapstad.

Opvallend is, merkt *De Volkstem* op, dat de voorwaarde betreffende de overlegging van geboortebewijs, getuigschriften omtrent gedrag, gezondheid en ervaring, blijkbaar niet aan de Engelsche sollicitanten wordt gesteld. Door Reuter's agentschap te Kaapstad werden twee mededeelingen betreffende dezen oproep van sollicitanten uitgezonden, de een in 't Engelsch, de ander in 't Hollandsch. In den Engelschen tekst komt deze eisch niet voor.

Bovendien blijkt uit de cursief gedrukte zinsnede, dat Nederlandsche verpleegsters, in tegenstelling tot de Engelsche, worden geweerd, want de geëischte registratie is voorshands voor Nederlandsche verpleegsters nog niet mogelijk, voor de Engelsche verpleegsters wèl.

De Wereldbibliotheek in Zuid-Afrika.

In *Ons Land* vonden wij 't volgende ingezonden stuk:

Geachte Redaktie,

Dezer dagen schreef ons de heer De Villiers uit Stellenbosch:

„Uw Wereldbibliotheek is ideaal. Zend mij een volledige katalogus."

Hoe komt het echter dat ondanks deze en gelijksoortige ontboezemingen deze nederlandse uitgaaf in Zuid-Afrika niet de vorderingen maakt, welke er te verwachten waren?

Zouden vrienden van de nederlandse kultuur en van ons werk in het biezonder ons willen verplichten met het beantwoorden der vraag: Wat staat de ruimer verbreiding van onze Wereldbibliotheek in Zuid-Afrika in de weg?

Met dank aan u voor de plaatsing en aan onze korrespondenten voor hun te zenden antwoorden,

Hoogachtend,

Voor de Maatschappij voor Goede en Goedkope Lektuur „Wereld Bibliotheek,"

Amsterdam, 24 April 1913. L. SIMONS.

Onzerzijds willen wij, die behooren tot de „vrienden van de nederlandse kultuur in Zuid-Afrika", gaarne een antwoord geven. Dit antwoord is wel uiterst eenvoudig. 't Kan luiden: *niets!* Of 't moest zijn, dat de spelling der uitgaven in deze bibliotheek de verouderde is. De heer Simons ziet, hoe met zijn, ongetwijfeld naar de regels van De Vries en Te Winkel gespelde bijdrage voor *Ons Land* is gehandeld. In den weg staat er dus weinig of niets. Maar verspreiding kan eerst gevolg zijn van bekendheid. Wat wordt er gedaan om aan de uitgaven van de Wereldbibliotheek bekendheid te geven? — 't Antwoord luidt: *iets* meer dan niets; — dus bedroefd weinig. De heer Simons, die de methoden van den Engelschen en Amerikaanschen boekhandel kent, en even goed — tot zijn verdriet — bekend is met de methoden van den Hollandschen boekhandel, vraagt eigenlijk naar den bekenden weg: *Zelf* aanpakken en de groote trom roeren.

Een Nationaal Voortrekkers-Dankfonds.

De Dingaans-feestcommissie voor het Kaapsche Schiereiland heeft eenparig besloten, stappen te doen ten einde de waardige viering van het 75ste Dingaansfeest op 16 December aanst. door het geheele land te verzekeren. De uitvoering van dit besluit werd gelaten in de handen van het Uitvoerende Bestuur, bestaande uit de heeren: Senator F. W. Reitz (Voorzitter), J. G. van der Horst (vice-Voorzitter), mevr. Roos (pres. Afr. Chr. Vrouwen Vereeniging), Prof. Dr. P. J. du Toit en Eerw. C. B. A. Gerdener (Secretaris).

Dit Bestuur wenscht de zaak nu door middel van de pers voor de publieke aandacht te brengen, teneinde de publieke opinie zooveel mogelijk te leeren kennen en noodigt andere Dingaansfeestcommissies, Gedenkteeken-commissies, takken van de A. C. V. V., Vrouwen Federatie, Chr. Jong. Vereeniging en verwante lichamen uit om door middel van de nieuwsbladen of door private correspondentie hun gevoelens uit te spreken met betrekking tot het voorgestelde.

Het Bestuur van de Kaapsche commissie geeft dan aan de hand:

(*a*) Den dag als Dankdag te vieren met het oog op de opoffering van de Voortrekkers van drie-kwart eeuw geleden, en ter voortplanting van dien geest tot verdere nationale zelfstandigheid en ontwikkeling.

(*b*) De stichting van 'n

Nationaal Voortrekkers-Dankfonds,

te worden besteed, onder toezicht van een later aan te stellen Nationale commissie, voor:

(1) De instandhouding van bestaande en de oprichting van meerdere nationale monumenten;

(2) De opheffing en opvoeding van verachterde volksgenooten, vooral buiten de grenzen van de Unie.

Zuid-Afrika is nog betrekkelijk arm aan gedenkteekenen. Te Bloedrivier, waar Dingaan werd verslagen, is nog geen gedenkteeken. De herinnering aan Piet Retief, Sarel Celliers, Louw Wepener, den held der Vrijstaatsche Basoeto-oorlogen, e.a. moest zoowel door een standbeeld als door de bladzijden van de geschiedenis tot het nageslacht spreken. De gedachte van het Bestuur is, dat de pogingen, die op het oogenblik in het werk gesteld zijn om gedenkteekenen op te richten voor Piet Retief en Louw Wepener, met instemming van hun voorstanders, het begin van een nationaal schema kunnen worden. Dit zou een nationaal bewustzijn scheppen en solidariteit in de hand werken.

Ook is de edele poging van oud-President Steyn in verband

met het Vrouwen-Gedenkteeken, dat juist op dien dag zal onthuld worden, niet uit het oog verloren. Er zal jaarlijks ongeveer £ 60 ter instandhouding daarvan noodig zijn. Dit zou door een Nationaal Fonds gedekt worden.

En het verdere doel, dat door zoodanig fonds beöogd wordt, t.w. de opheffing van het verachterde deel van het volk, is zoozeer in den geest van de Voortrekkers in hun voortdurenden strijd met de gevaren van een onbeschaafde omgeving, dat het goede recht ervan geen betoog noodig heeft. De roepstemmen uit Duitsch Zuid-West- en Britsch Oost-Afrika en uit Rhodesië klinken luid, en een Nationaal Dankfonds staat gelijk met een Kruistocht te hunnen behoeve.

De gedachte aan een Dankfonds spruit voort uit de overtuiging, dat een volksgevoel, dat zich alleen in feestelijkheden openbaart en zich niet ook in iets tastbaars omzet, op den duur onvruchtbaar en onvertrouwbaar is. En dat zulk een fonds nationale afmetingen verdient, zal elkeen erkennen. Daartoe worde in het oog gehouden:

(1) Dat elke sectie van de bevolking uitgenoodigd wordt, mee te werken. Geen politieke of kerkelijke verdeeling, taal noch kleur zal bij deze poging in aanmerking komen. Wie de Voortrekkers huldigt en hun geest wil voortplanten, zal hieraan deel kunnen hebben.

(2) Dat consolideering noodig is en dat hierdoor de geest van provincialisme en ongezonden wedijver wordt tegengewerkt.

De Commissie doet vervolgens een beroep op enkele personen en lichamen om hun gevoelens over deze zaak zoo spoedig mogelijk te kennen te geven. Langs privaten weg hebben reeds verscheidene kerkelijke en staatkundige leiders hun instemming met het schema betuigd. Gaarne verneemt de Commissie nu de gedachten van het volk zelf. En mocht het blijken, dat de zaak algemeen bijval vindt, dan zullen pogingen bijtijds in het werk gesteld worden om met de beste machinerie de beste resultaten te bekomen.

Even vóór 't afdrukken van dit blad bereikte ons het treurig bericht van 't overlijden van Komdt. Wm. Bührmann, Lid van den Unie-Senaat, na een langdurig, maar geduldig gedragen lijden.

Een Zuid-Afrikaansch vliegercorps.

Den 1sten Juli zijn de door de nieuwe Zuid-Afrikaansche legerwet in het leven geroepen burgertroepen (active citizen force) voor de eerste maal voor practische oefeningen opgeroepen. De Zuid-Afrikaansche regeering heeft met haar legerwet een groot succes gehad. Niet minder dan 58.000 jongelieden van 17 tot 21 jaar hebben zich voor de reeds genoemde oefeningen aangemeld. Het troepen-contingent is echter op 25000 man vastgesteld, zoodat meer dan de helft der jonge lieden moest afgewezen worden.

De Regeering heeft intusschen bij de uitbreiding der weermacht ook de vorming van een vliegercorps in overweging genomen. Een officieele kennisgeving roept thans jonge Zuid-Afrikaners op om tot officier-vlieger opgeleid te worden. Zij, die hiervoor in aanmerking wenschen te komen, moeten Engelsch onderdaan en in Zuid-Afrika woonachtig zijn. Verder mogen zij niet gehuwd en niet ouder dan 35 jaar zijn. Wordt een candidaat, na aan een geneeskundig onderzoek onderworpen te zijn, aangenomen, dan moet hij, alvorens de eigenlijke cursus begint, bewijzen, een automobiel of rijwiel te kunnen besturen.

Aan 't einde van den cursus moet de candidaat aan de door de Fédération Aéronautique Internationale gestelde eischen voldoen, wil hij als officier-vlieger worden aangesteld. In Mei 1914 zal de Regeering voorloopig de vijf beste leerlingen tot militair aviateur benoemen. Deze zullen dan op kosten van het gouvernement naar Europa gezonden worden om zich verder in de vliegkunst te bekwamen. De vlieger-cursus zal 8 à 10 maanden duren.